

Kohalike valimiste kampaania 2009 – kas esimene samm teel vasakpoolse Riigikoguni?

Agu Uudelepp, propagandaekspert, riigi- ja poliitikateaduste doktor

Rasketel aegadel ei huvita suurt osa valijatest mitte teoreetilised ja ideoloogilised konstruktsioonid, vaid igapäevane toimetulek ning usk ja lootus paremasse tulevikku.

Kõik valimised on omanäolised. Tõsi, mingid üldised seaduspärasused siiski kehtivad. Näiteks kohalikel valimistel on alati sisuliselt kaks kampaaniat: üks massimeedias suuremates linnades tulemuse saavutamiseks ja teine kohapealne personaalne suhtlus, et saavutada hea tulemus valdades ja väiksemates linnades. Üldreeglitele lisandub iga kord unikaalne kontekst, mida arvestamata ei ole võimalik head valimistulemust saavutada. 2009. aasta kohalikel valimistel oli kaks suurt mõjurit, mis tegid kampaaniad teistsuguseks. Neist esimene oli üksikkandidaat Indrek Tarandi edu vaid mõni kuu varem toimunud Euroopa Parlamendi valimistel ja teine kurikuulus masu, mistõttu erakondade valimiseelarved kuivasid kokku ning ei olnud enam võimalik anda lubadusi stiilis kõigile-kiiremini-kallimalt.

Valimisliitudega hääled kätte

Indrek Tarandi valimistulemusega on kaudselt seotud seekordne suur valimisliitude arv. Lõviosa eelmiste kohalike valimistega võrreldes lisandunud nimekirjadest panid kokku rahvaliidlased, kes 2005. aastal kandideerisid oma erakonna nime all. Toona oli see Rahvaliidu juhtkonna strateegiline otsus, et näidata erakonna organisatsioonilist tugevust üle Eesti. 2009. aasta valimiste eel oli aga olukord muutunud ja õigemaks peeti nn varjunimede all väljatulekut, et võimalikud protestihääled kätte saada.

Tegelikult oli Rahvaliit seda üritanud juba suvistel Euroopa Parlamendi valimistel, kui erakonna valimiskirja pandi juhtima noor ja karismaatiline, kuid avalikkusele üsna tundmatu mees. Loodeti, et poliitilistest mängudest ja vanadest nägudest tüdinenud inimesed annavad oma hääle uuele tulijale, nagu näiteks Res Publicale 2002. aasta kohalikel ja 2003. aasta parlamendivalimistel. See osutus aga valearvestuseks, sest solist oli küll uus, kuid kammerkooori nimi, dirigent ja tegevjuht vanad, seetõttu keeldusid valijad seda kooslust uueks jõuks pidamast. Suuresti aitas Rahvaliit sellele ise kaasa, sest kevadiste koalitsioonikõneluste ajal hoiti pildil ikka vana kaardiväge, mitte samal ajal kampaanias toimetavaid uusi tulijaid.

Kohalikel valimistel oli olukord aga hoopis teine: loobuti koormaks olevast sildist ja saadi kohapeal tuntuks ja ennast tõestanud kandidaatidega hääled taas kätte. 2011. aasta presidendivalimiste kontekstis ei tasu sellest siiski mingeid järeldusi teha. Valijameeste kogu on juba tõestanud, et ei otsusta erakondlike käsulaudade kohaselt, vaid mõtleb oma peaga.

Valimisliitude hulga suurenemisest märksa huvitavam oli aga majandussurutise mõju valimiskampaaniatele, mida suurepäraselt iseloomustab Tallinnas toimunu. Tegemist olis *summa summarum* viimase aja odavaimate valimistega. Seetõttu pöörduti tagasi vanade heade võtete juurde, kus ka suurematesse linnadesse tekkis ridamisi valimistelke ning seni uhkelt teles või seintel trooninud inimesed käisid ükselt uksele võimalike valijatega suhtlemas. Nii saab inimestega märksa vahetuma kontakti ning ka paremini teada, mis neil mureks.

Märksa suurem nihe kui kasutatavates tehnikates oli aga erakondade vaimses. Suurima häältearvu said need kaks erakonda, kes ehtasid oma kampaania üles hoolivusele: Keskerakond ja Reformierakond. Kampaania strateegiline kontseptsioon oli neil aga täiesti erinev.

Kaks erinevat hoolimiskontseptsiooni

Reformierakonnal oli vaieldamatult nende valimiste kõige ilusam kampaania. Kollased plakatid, reklaamid ja materjalid tekstiga “Ma ♥ Eestimaad” olid tõesti kaunid ning tekitasid sooja tunde. Probleem oli aga selles, et võrdluses jäid need reklaamid deklaratiivseks. Armastusest on raske usutavalt rääkida, kandes ise samal ajal Toompeal valitsusvastutust ning olles paratamatult raskete otsuste küüsis. Reformierakond üritas sellest üle saada, hoides peaminister Andrus Ansipi valimiskampaniast täiesti eemal ja tuues sisse uusi nimesid. Sellised püüdlused ei saanudki aga kuigi edukad olla, sest erakonna esimeest ja erakonda eristada ei ole võimalik, eriti kui paaris varasemas kampaanias on neid sihikindlalt seostatud.

Keskerakond lähenes oma hoolivuse rõhutamisele põhimõtteliselt teisiti, tehes suure osa kampaaniast nii-öelda võõraste kätega. Tsentristid läksid valimistele vastu nii, et olid olnud Tallinnas neli aastat üksipäini võimul. See andis võimaluse näidata, et inimeste muredest on aru saadud ja neid lahendatakse, kasutades selleks linnavalitsuse pakutavaid võimalusi. Kui niisuguse käitumise eetilised aspektid kõrvale jätta ning lähtuda jesuiitlikust mentaliteedist eesmärk pühitseb abinõu, oli see suurepäraselt välja mängitud. Paaril detailil peatudes tuleb kindlasti välja tuua reisisaatjad ning “Tallinn aitab” kampaania. Reisisaatjad on suurepärase võimalus anda oma valijaskonnale teada, et Keskerakond saab aru töö kaotanud inimeste muredest ja lahendab neid. Isegi ilma meediavõimendusega oleks see meede soovitud tulemuse andnud, sest ühissõidukis pole võimalik neonvestiga kaasasõitjast mööda vaadata. Kui see inimene ei tee seda, mida ta ametiülesanded ette näevad, kirutakse teda, mitte Edgar Savisaart, kes veidi utreeritult öeldes ise inimestele tööd annab.

“Tallinn aitab” rõhus inimeste põhivajaduste rahuldamisele. Eetikast, korrupsioonist, suhetest Kremliga jne hakatakse mõtlema alles siis, kui kõht täis ja katus pea kohal. Selle kampaania sihtrühmaks polnud ei tegelikult või soovmõtlemises keskklassi kuuluvad inimesed, vaid eakad, kes on oma elus tõelist nälga ja viletsust näinud. Meedia on juba kuid rääkinud, kui raske talv ees ootab. Sõjajärgset aega mäletav põlvkond saab “rasketest aegadest” aru hoopis teisiti kui keskealised või noored valijad. Ja kui endal polegi abi vaja, siis märgatakse ja pooldatakse inimest, kes võimaliku abivajaja eest hoolitseb. Seega konkureerisid kaks hoolimiskontseptsiooni: ilus ja deklaratiivne ühelt poolt ning tunnetuslik ja demonstratiivne teiselt poolt. Valimistulemus näitab, et teine lähenemisviis oli tõhusam. Seejuures paremerakondade eneselohtutamine, et Keskerakond võitis valimised Tallinnas puhtalt venekeelse elanikkonna toel ning Riigikogu valimistel on seis hoopis teine, ei päde. Tsentristidel oli seekord väga palju eestikeelseid esmavalijaid ning venekeelse elanikkonna osatähtsus Eesti kodanike ja järelkult ka valijate hulgas kasvab pidevalt.

Otsustas linnapeakandidaadi valik

Lõpetuseks üldiste seaduspärasuste järgimisest kohalikel valimistel. Tallinna valimistulemusest on suure osa juba mitmetel kohalikel valimistel otsustanud õigesti valitud linnapeakandidaat ja tema kuvandiga täpselt kooskõlastatud sõnum. Seekord tegid täpselt õige otsuse Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond, kelle puhul esinumber ja tema kantav sõnum sobisid väga hästi kokku. Sotside “Jüri Pihl teab” oli üks minu lemmikloosungeid nendel valimistel, sest kõigist järgmistest ametitest hoolimata peetakse Pihli Eesti esialapolitseinikuks.

Isamaa ja Res Publica Liit valis ainuõige linnapeakandidaadi. Kui tsentristide Edgar Savisaar ja sotside Jüri Pihl olid välja kuulutatud, polnud muud valikut, kui seada üles kaks korda peaministriportfelli kandnud mehe kandidatuur. Mingil põhjusel aga ei valitud sõnumiks mitte pealinna majanduse kordategemist, mis oleks olnud Laari tugevaim

trump, vaid hakati rääkima korrupsioonist ja sellest jagusaamisest. Kaabakatega võitlemise nišš oli turul aga juba täis mis täis, sest esialapolitseinik võidab selles valdkonnas isamaalist ekspeaministrit eriliselt pingutamata.

Kampaaniatehniliselt jääb täiesti arusaamatuks Reformierakonna otsus seada linnapeakandidaadiks Keit Pentus. Tõenäoliselt otsustati üles seada Edgar Savisaare täielik vastand. Savisaar on mees, järelkult tuleb üles seada naine. Savisaar on veteranpoliitik, järelkult on vaja noort. Savisaar on tüüpilise omaealise eesti mehe kehaehitusega, järelkult on vaja saledat vastast jne. Põhjendused võivad küll kõlada mõistlikena, kuid lõpptulemusena jäi Eesti noore põlve üks andekamaid poliitikuid vaieldamatult kaotajaks ning oravapartei sai kehvema tulemuse, kui tegelikult oleks võinud saada. Niisuguse vastandi konstrueerimisega taandati ju enamik tunnustest, mille järgi Eesti patriarhaalses ühiskonnas otsustatakse autoriteedi üle. Pealegi oli põhiloosungiks valitud lasteaeade eest hoolitsemine, mis sobib keskealisele pereemale. Keit Pentuse kuvand on hoopis teistsugune, seetõttu tekkis sõnumi ja selle kandja tugev vastuolu.

Lisaks kaotas Reformierakonna kandidaat ka märgiliselt. Mart Laar, Jüri Pihl ja Edgar Savisaar on kõik mehed, kellega kaasneb ühiskonnas teatud müüt, mis teeb nad suuremaks kui elu ise. Keit Pentusel pole veel olnud võimalik oma müüti luua ja seekord ei jõudnud ta sellele sammugi lähemale.

Kokkuvõtteks olid 2009. aasta kohalikud valimised üheaegselt nii igavad kui ka põnevad. Igavad, sest võitja oli nädalaid enne valimisi teada. Põnevad, sest andsid pildi sellest, kui paindlikult suudavad Eesti erakonnad muutunud oludega kohaneda. Seekord läks paremini erakondadel ja kandidaatidel, kes suutsid valijaskonna muutunud meelsusest paremini aru saada ja muganduda.

Seetõttu ongi suur osa nende valimiste põnevusest jäänud püsima, sest alles valmistumine 2011. aasta parlamendivalimisteks annab pildi, kas oma valijate igapäevastest muredest arusaajate hulk on laienenud. Kui parempoolsed lisaks igapäevasele majanduskriisiga maadlemisele ei alusta kohe strateegilise inimestele valikute selgitamise ja tulevikuuusu süstimisega, näeme aasta pärast kas viimases hädas terava rahvusliku vastanduse tekitamist või esimest iseseisvuse taastamise järgset selge vasakpoolse enamusega Riigikogu.